

PROJEKT RAZVOJ I PROVEDBA STUDIJSKOG PROGRAMA PALIJATIVNA SKRB (DSGN-PALL-CARE)

Nositelj projekta:

**Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku**

Partnerske organizacije:

**Sveučilište u Mariboru, Fakulteta za zdravstvene vede
i Sveučilište u Sarajevu, Fakultet zdravstvenih studija i
Stomatološki fakultet sa Stomatološkim
kliničkim centrom**

Financiranje: 55.000,00 eura

Trajanje projekta: 1. 2. 2022. – 30. 4. 2023.

**Financira
Europska unija**

**REZULTATI ISTRAŽIVANJA
PROVEDENOG MEĐU STUDENTIMA
STUDIJA SESTRINSTVA**

U Osijeku, studeni 2022.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA PROVEDENOG MEĐU STUDENTIMA STUDIJA SESTRINSTVA

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 304 studenta, od kojih 150 studenata (49,3 %) koji studiraju na Univerzitetu u Mariboru (UM), potom njih 106 (34,9 %) s Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek (FDMZ), te 48 (15,8 %) studenata s Univerziteta u Sarajevu (UNS). Od ukupnog je broja studenata, njih 232 (76,3%) ženskog spola. Radnog iskustva u zdravstvu ima 188 (61,8 %) studenata. Medijan je dobi ispitanika 23 godine (interkvartilnog raspona od 21 do 26 godina), dok je medijan radnog iskustva jedna godina (interkvartilnog raspona od 1 do 4 godine) (Tablica 1.).

Tablica 1. Osnovna obilježja ispitanika studenata (N=304)

	N (%)	
Fakultet	FDMZ Osijek	106 (34,9)
	UNS Sarajevo	48 (15,8)
	UM Maribor	150 (49,3)
Spol	Muško	72 (23,7)
	Žensko	232 (76,3)
Radno iskustvo u području zdravstvene skrbi	Da	188 (61,8)
	Ne	116 (38,2)
	Medijan (interkvartilni raspon)	
Dob	23 (21 – 26)	
Radni staž	1 (1 – 4)	

Rezultati istraživanja ukazuju na značajne razlike u studentskim procjenama doprinosa sadržaja edukacije na njihovo znanje iz područja *Osnove palijativne skrbi* ($H=197,516$; $P<0,001$), kada studenti koji studiraju na FDMZ navedeni doprinos procjenjuju značajno boljim u odnosu na studente s UNS-a ($P<0,001$) i studente s UM-a ($P<0,001$). Također, značajna je razlika zabilježena u procjenama doprinosa edukacije na znanja iz područja *Postavljanje ciljeva ili granica tijekom pružanja palijativne skrbi* ($H=9,084$; $P=0,01$), kada doprinos značajno bolje procjenjuju studenti s FDMZ-a, u odnosu na studente s UNS-a ($P=0,01$).

U procjenama doprinosa edukacije o njezi na kraju života umirućih pacijenata je također utvrđena značajna razlika ($H=33,784$; $P<0,001$), kada studenti s FDMZ-a spomenuti doprinos procjenjuju značajno boljim u odnosu na studente s UNS-a ($P=0,006$) i studente s UM-a ($P<0,001$). Doprinos edukacije na studentska znanja iz područja *Farmakološko liječenje bola u palijativnoj skrbi* studenti su također značajno različito procijenili ($H=15,448$; $P<0,001$), kada značajno lošije doprinos procjenjuju studenti koji studiraju na UNS, u odnosu na studente s FDMZ-a ($P=0,009$) i studente s UM-a ($P<0,001$). Značajna je razlika zabilježena i u studentskim procjenama doprinosa edukacije znanjima iz područja *Nefarmakološko liječenje bola u palijativnoj skrbi* ($H=29,301$; $P<0,001$), kada studenti koji studiraju na FDMZ navedeni doprinos procjenjuju značajno boljim u odnosu na studente s UM-a ($P<0,001$) i studente s UNS-a ($P=0,007$). Doprinos edukacije na znanja iz područja *Ostali fizički simptomi* studenti također značajno različito procjenjuju ($H=51,469$; $P<0,001$), kada studenti koji studiraju na UM doprinos procjenjuju značajno lošijim u odnosu na studente s UNS-a ($P=0,003$) i studente s FDMZ-a ($P<0,001$). Nadalje, značajna je razlika utvrđena i u procjenama doprinosa edukacije na znanja iz područja *Mentalni simptomi u palijativnoj skrbi* ($H=29,103$; $P<0,001$), kada studenti koji studiraju na FDMZ navedeni doprinos procjenjuju značajno boljim u odnosu na studente s UNS-a ($P=0,01$) i studente sa UM-a ($P<0,001$). Nadalje, doprinos edukacije na područje *Psihosocijalna podrška* studenti značajno različito procjenjuju ($H=88,105$; $P<0,001$), kada studenti koji studiraju na UM doprinos procjenjuju značajno lošijim u odnosu na studente s UNS-a ($P<0,001$) i studente s FDMZ-a ($P<0,001$). Također, značajna je razlika zabilježena i u studentskim procjenama doprinosa edukacije na znanja iz područja *Egzistencijalna pitanja* ($H=30,301$; $P<0,001$), kada studenti s UM navedeni doprinos procjenjuju značajno lošijim u odnosu na studente s UNS-a ($P<0,001$) i studente s FDMZ-a ($P<0,001$). Studenti značajno različito procjenjuju i doprinos edukacije na područje *Etička pitanja* ($H=58,263$; $P<0,001$), kada studenti s UM spomenuti doprinos procjenjuju značajno lošijim u odnosu na studente s UNS-a ($P<0,001$) i studente s FDMZ-a ($P<0,001$). Doprinos edukacije na studentska znanja iz područja *Komunikacija u palijativnoj skrbi* studenti također značajno različito procjenjuju ($H=54,513$; $P<0,001$), kada studenti koji studiraju na UM doprinos procjenjuju značajno lošijim u odnosu na studente s UNS-a ($P<0,001$) i studente s FDMZ-a ($P<0,001$). Značajna je razlika zabilježena i u studentskim procjenama doprinosa edukacije na njihova znanja iz područja *Višedisciplinarni timski rad u palijativnoj skrbi* ($H=30,316$; $P<0,001$), kada studenti koji studiraju na FDMZ doprinos procjenjuju značajno boljim u odnosu na studente s UM-a ($P<0,001$). Doprinos edukacije na znanje studenata za područje podrške osobama bliskim pacijentu u palijativnoj skrbi, studenti su također značajno različito procijenili ($H=49,166$;

P<0,001), kada navedeni doprinos procjenjuju značajno lošijim studenti koji studiraju na UM, u odnosu na studente s UNS-a (P<0,001) i studente s FDMZ-a (P<0,001). Studenti su značajno različito procjenili i doprinos edukacije na njihovo znanje o višekulturalnosti u palijativnoj skrbi (H=6,883; P=0,03), kada studenti koji studiraju na UM spomenuti doprinos značajno lošijim procjenjuju u odnosu na studente koji studiraju na FDMZ-a (P=0,03). Naposljetku, značajna je razlika zabilježena i u studentskim procjenama doprinosa edukacije znanju o palijativnoj skrbi u cjelini (H=79,871; P<0,001), kada studenti koji studiraju na UM navedeni doprinos procjenjuju značajno lošijim u odnosu na studente s UNS-a (P<0,001) i studente s FDMZ-a (P<0,001) (Tablica 2.).

Tablica 2. Procjena doprinosa sadržaja edukacije na znanja ispitanika studenata iz pojedinih područja palijativne skrbi, s obzirom na prema mjesto studiranja

Područje palijativne skrbi		Sredine rankova	H	P*
Osnove palijativne skrbi (npr. Definicija i ciljevi palijativne skrbi)	FDMZ Osijek	218,29	197,516	<0,001
	UNS Sarajevo	208,28		
	UM Maribor	82,87		
Postavljanje ciljeva ili granica pružanja skrbi	FDMZ Osijek	166,96	9,084	0,01
	UNS Sarajevo	128,97		
	UM Maribor	142,69		
Njega na kraju života i umirući pacijent	FDMZ Osijek	186,31	33,784	<0,001
	UNS Sarajevo	142,45		
	UM Maribor	125,73		
Farmakološko liječenje bola u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	164,72	15,448	<0,001
	UNS Sarajevo	109,01		
	UM Maribor	148,79		
	FDMZ Osijek	183,86	29,301	<0,001

Nefarmakološko liječenje bola u palijativnoj skrbi	UNS Sarajevo	139,82		
	UM Maribor	127,14		
Ostali fizički simptomi (npr. Kratkoća daha, mučnina)	FDMZ Osijek	191,06	51,469	<0,001
	UNS Sarajevo	160,29		
	UM Maribor	116,02		
Mentalni simptomi u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	183,55	29,301	<0,001
	UNS Sarajevo	152,40		
	UM Maribor	127,56		
Psihosocijalna podrška	FDMZ Osijek	200,20	88,105	<0,001
	UNS Sarajevo	174,93		
	UM Maribor	104,20		
Egzistencijalna pitanja (npr. Smisao života, pitanja postojanja)	FDMZ Osijek	180,97	30,301	<0,001
	UNS Sarajevo	158,56		
	UM Maribor	123,30		
Etička pitanja u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	191,29	58,263	<0,001
	UNS Sarajevo	171,09		
	UM Maribor	113,18		
Komunikacija u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	184,82	54,513	<0,001
	UNS Sarajevo	183,77		
	UM Maribor	114,23		
Višedisciplinarni timski rad u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	182,66	30,316	<0,001
	UNS Sarajevo	149,68		
	UM Maribor	124,30		
Podrška osobama bliskima pacijentu u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	185,01	49,166	<0,001
	UNS Sarajevo	173,43		
	UM Maribor	115,20		

Višekulturalnost u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	165,23	6,883	0,03
	UNS Sarajevo	142,46		
	UM Maribor	137,77		
Palijativna skrb u cjelini	FDMZ Osijek	199,63	79,871	<0,001
	UNS Sarajevo	176,31		
	UM Maribor	107,50		

* Kruskal Wallis test

Rezultati nadalje ukazuju na značajne razlike u studentskim procjenama vlastitih kompetencija u području *Njega na kraju života i umirući pacijent* ($H=11,587$; $P=0,003$), kada studenti koji studiraju na FDMZ svoje kompetencije u navedenom području procjenjuju značajno boljima u odnosu na studente koji studiraju na UNS ($P=0,003$). Također, značajna je razlika zabilježena u studentskim procjenama vlastitih kompetencija u području *Farmakološko liječenje boli u palijativnoj skrbi* ($H=17,345$; $P<0,001$), kada su vlastite kompetencije značajno lošije procjenili studenti koji studiraju na UNS, u odnosu na studente s FDMZ-a ($P<0,001$) i studente s UM-a ($P=0,01$). Vlastite kompetencije u području *Nefarmakološko liječenje bola u palijativnoj skrbi*, studenti su također značajno različito procjenili ($H=10,665$; $P=0,005$), kada su studenti koji studiraju na FDMZ svoje kompetencije značajno bolje procjenili u odnosu na studente s UNS-a ($P=0,02$) i studente s UM-a ($P=0,01$). Značajna je razlika utvrđena i u studentskim procjenama vlastitih kompetencija u području *Ostali fizički simptomi* ($H=18,349$; $P<0,001$), kada su studenti koji studiraju na FDMZ svoje kompetencije značajno bolje procjenili u odnosu na studente s UNS-a ($P=0,03$) i studente s UM-a ($P<0,001$). Vlastite kompetencije u području *Mentalni simptomi u palijativnoj skrbi* studenti su također značajno različito procjenili ($H=23,101$; $P<0,001$), kada su vlastite kompetencije značajno lošije procjenili studenti koji studiraju na UNS, u odnosu na studente s FDMZ-a ($P<0,001$) i studente s UNS-a ($P=0,006$). Značajna je razlika zabilježena i u studentskim procjenama vlastitih kompetencija u području *Psihosocijalna podrška* ($H=57,829$; $P<0,001$), kada su studenti koji studiraju na FDMZ svoje kompetencije značajno bolje procijenili u odnosu na studente s UNS-a ($P<0,001$) i studente s UM-a ($P<0,001$). Značajna je razlika utvrđena i u studentskim procjenama vlastitih kompetencija u području *Egzistencijalna pitanja* ($H=9,466$; $P=0,009$), kada su vlastite kompetencije u navedenom području značajno bolje procijenili studenti koji

studiraju na FDMZ, u odnosu na studente s UM-a ($P=0,02$). Vlastite su kompetencije u području *Komunikacija u palijativnoj skrbi* studenti također značajno različito procijenili ($H=69,25$; $P<0,001$), kada su i u ovom području vlastite kompetencije značajno bolje procijenili studenti koji studiraju na FDMZ, u odnosu na studente s UNS-a ($P<0,001$) i studente s UM-a ($P<0,001$). Značajna je razlika zabilježena u procjenama vlastitih kompetencija za područje *Višedisciplinarni timski rad u palijativnoj skrbi* ($H=10,753$; $P=0,005$), kada su i za ovo područje vlastite kompetencije značajno bolje procijenili studenti koji studiraju na FDMZ, u odnosu na studente s UM-a ($P=0,005$). Naposljetku, vlastite su kompetencije za područje *Podrška osobama bliskim pacijentu u palijativnoj skrbi* studenti značajno različito procijenili ($H=12,563$; $P=0,002$), kada su studenti koji studiraju na UNS vlastite kompetencije značajno lošije procijenili u odnosu na studente s FDMZ-a ($P=0,005$) i studente s UNS-a ($P=0,03$) (Tablica 3.).

Tablica 3. Procjena vlastite kompetentnosti ispitanika studenata za pojedina područja palijativne skrbi, s obzirom na prema mjesto studiranja

Područja palijativne skrbi		Sredine rankova	H	P
Osnove palijativne skrbi (npr. definicija i ciljevi palijativne skrbi)	FDMZ Osijek	153,36	1,550	0,46
	UNS Sarajevo	159,00		
	UM Maribor	144,89		
Postavljanje ciljeva ili granica pružanja skrbi	FDMZ Osijek	156,70	3,097	0,21
	UNS Sarajevo	132,61		
	UM Maribor	151,85		
Njega na kraju života i umirući pacijent	FDMZ Osijek	167,05	11,587	0,003
	UNS Sarajevo	122,19		
	UM Maribor	145,22		
Farmakološko liječenje bola u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	169,69	17,345	<0,001
	UNS Sarajevo	109,64		

	UM Maribor	149,26		
Nefarmakološko liječenje bola u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	168,54	10,665	0,005
	UNS Sarajevo	130,56		
	UM Maribor	139,01		
Ostali fizički simptomi (npr. kratkoća daha, mučnina)	FDMZ Osijek	176,26	18,349	<0,001
	UNS Sarajevo	141,61		
	UM Maribor	133,15		
Mentalni simptomi u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	173,37	23,101	<0,001
	UNS Sarajevo	168,87		
	UM Maribor	127,05		
Psihosocijalna podrška	FDMZ Osijek	182,68	57,829	<0,001
	UNS Sarajevo	192,27		
	UM Maribor	113,76		
Egzistencijalna pitanja (npr. smisao života, pitanja postojanja)	FDMZ Osijek	164,29	9,466	0,009
	UNS Sarajevo	166,12		
	UM Maribor	136,14		
Etička pitanja u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	154,49	0,944	0,62
	UNS Sarajevo	152,68		
	UM Maribor	145,15		
Komunikacija u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	188,50	69,215	<0,001
	UNS Sarajevo	189,21		
	UM Maribor	110,07		
Višedisciplinarni timski rad u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	170,28	10,753	0,005
	UNS Sarajevo	140,29		
	UM Maribor	138,18		
Podrška osobama bliskima pacijentu u palijativnoj skrbi	FDMZ Osijek	165,26	12,563	0,002
	UNS Sarajevo	167,47		

Višekulturalnost u palijativnoj skrbi	UM Maribor	133,26		
	FDMZ Osijek	153,43	3,721	0,15
	UNS Sarajevo	128,10		
	UM Maribor	152,60		

* Kruskal Wallis test

Rezultati ukazuju na značajne razlike u studentskim procjenama sadržaja edukacije o palijativnoj skrbi pri kraju života ($H=18,665$; $P<0,001$), kada su navedeni sadržaj značajno lošijim procijenili studenti koji studiraju na FDMZ, u odnosu na studente s UM-a ($P<0,001$) i studente s UNS-a ($P=0,04$). Nadalje, značajna je razlika zabilježena u mišljenjima studenata o korisnosti edukacije ($H=111,861$; $P<0,001$), kada su korisnost edukacije značajno lošijom procijenili studenti koji studiraju na UM, u odnosu na studente s FDMZ-a ($P<0,001$) i studente s UNS-a ($P<0,001$).

Potrebe za kompetencijama iz palijativne skrbi i skrbi na kraju života za njihov budući rad, studenti su značajno različito procijenili ($H=16,96$; $P<0,001$). Za svoj budući rad, navedene kompetencije značajno više smatraju potrebnima studenti koji studiraju na UM, u odnosu na studente s UNS-a ($P=0,002$) i studente s FDMZ-a ($P=0,004$).

U konačnici, značajna je razlika zabilježena i u studentskim procjenama vlastite kompetentnosti u palijativnoj skrbi i skrbi na kraju života u cjelini ($H=161,752$; $P<0,001$), kada se studenti koji studiraju na UM smatraju značajno manje kompetentnim, u odnosu na studente s FDMZ-a ($P<0,001$) i studente s UNS-a ($P<0,001$) (Tablica 4.).

Tablica 4. Procjena sadržaja i korisnosti edukacije za budući posao, te procjena vlastite kompetentnosti u palijativnoj skrbi u cjelini, s obzirom na mjesto studiranja

	Mjesto studiranja	Sredine rankova	U	P
Kako biste u cjelini procijenili sadržaj edukacije o palijativnoj skrbi i skrbi pri kraju života	FDMZ Osijek	176,37	18,665	<0,001
	UNS Sarajevo	141,35		
	UM Maribor	131,78		
Koliko smatrate korisnim sadržaj edukacije o palijativnoj skrbi na kraju života	FDMZ Osijek	194,64	111,861	<0,001
	UNS Sarajevo	202,38		
	UM Maribor	100,49		
Procijenite koliko će Vam za vaš budući posao biti potrebne kompetencije o palijativnoj skrbi i skrbi na kraju života, a koje ste stekli ovom edukacijom	FDMZ Osijek	135,51	16,916	0,001
	UNS Sarajevo	123,34		
	UM Maribor	166,12		
Molimo Vas da procijenite svoju kompetentnost u palijativnoj skrbi i skrbi na kraju života u cjelini	FDMZ Osijek	213,58	161,752	<0,001
	UNS Sarajevo	186,96		
	UM Maribor	88,67		

* Kruskal Wallis test

Rezultati ukazuju na značajne razlike u učestalosti susretanja studenata sestrinstva s pacijentima na palijativnoj skrbi ili skrbi na kraju života, tijekom njihovog studiranja ili pripravničkog staža ($H=11,689$; $P=0,003$). Studenti koji studiraju na UNS su se značajno rjeđe susretali s pacijentima na palijativnoj skrbi ili skrbi na kraju života, u odnosu na studente s UM-a ($P=0,002$).

Također, značajna je razlika zabilježena i u učestalosti situacija u kojima su se studenti brinuli o pacijentima na palijativnoj skrbi ili skrbi na kraju života, tijekom njihovog studiranja ili pripravničkog staže ($H=156,327$; $P<0,001$). Studenti koji studiraju na UM su značajno rjeđe

imali priliku brinuti se o pacijentima na palijativnoj skrbi ili skrbi na kraju života, u odnosu na studente s UNS-a ($P < 0,001$) i studente s FDMZ-a ($P < 0,001$) (Tablica 5.).

Tablica 5. Iskustva ispitanika studenata u radu s pacijentima na palijativnoj skrbi ili skrbi na kraju života

	Mjesto studiranja	Sredine rankova	U	P
Jeste li susretali pacijenta koji je bio na palijativnoj skrbi ili skrbi na kraju života tijekom Vašeg studiranja ili pripravničkog staža	FDMZ Osijek	152,28	11,689	0,003
	UNS Sarajevo	178,44		
	UM Maribor	140,29		
Jeste li se brinuli o pacijentu koji je bio na palijativnoj skrbi ili skrbi na kraju života tijekom Vašeg studiranja ili pripravničkog staža	FDMZ Osijek	198,33	156,327	<0,001
	UNS Sarajevo	233,83		
	UM Maribor	92,21		

* Kruskal Wallis test